

## HAK HABERCİLİĞİNİN DOĞASI VE OLANAĞI

Çiler Dursun

Haber, ideolojik yapısından etik çerçevesine kadar birçok farklı düzeyde tartışılan ve çözümlenen bir alan olagelmıştır. Gerek uluslararası çalışmalarda gerekse Türkiye'de, haber ve habercilik ile ilgili kapsamlı çözümlenmeler, özellikle 1970'lerden başlayarak, siyasal ve toplumsal iktidarın devamlılığı açısından, genelinde medyanın özelinde ise haberlerin rolünü sorgulamaktadır. Söz konusu sorgulamalar, egemen olanın egemenlik koşullarının yeniden üretimine odaklıdır. Bu çalışmalar, bir sınıfın egemenliği kadar cinsiyete, ırka, kültürel ve dini farka dayalı egemen koşullarının sürekliliğine de dikkat yöneltmektedir. Aralarındaki yaklaşım ve yöntem farklılıklarını bir yana bırakarak çok kabaca söylenirse, güç/iktidar ilişkilerinin ve egemenliğin kuruluşunda emekçi sınıfı kapitalist karşısında, kadını erkek karşısında, Doğu(lu)yu Batı(lı) karşısında, çeşitli etniklikleri hâkim etniklikler karşısında tabi ve tali kılan; yani üzerinde güç/iktidar uygulanan olarak kalmaya mahkûm eden anlam yapısı, haberlerde açıkça teşhis ve tespit edilebilmiştir. Bu tespitler, tarihsel akışın ortaya koyduğu her yeni uğrak boyunca durmaksızın yapılan araştırmalarla sürekli gözden geçirilmektedir.

Gerçekten de "baskılayan" ve "baskılanan" arasında toplumsal ilişkiler alanında olup bitenlerin izi, haberler boyunca sürülebilir. Gücün türlü uygulamalarının örtük ya da açık sahnesi olarak haberler, sadece birer "iz" değildirler. Söz konusu uygulamaları, doğal, normal, meşru ve ezelden ebede süren birer hareketmişçesine de yeniden üretirler. Hatta eleştirirken bile bunu yaparlar. Çünkü güç uygulamalarını eleştirerek temsil edileleriyle, kaçınılmaz olarak, onlara bir *varoluş* kazandırılırlar. Demek oluyor ki haber, insan haklarıyla temelden bağlantılıdır ve bu bağlantı iki düzeyde birden işlemektedir:

1) *Dolaylı ve örtük bağlantı*: Haberler, hayatlarını ve kendilerini temsil ettiği, gösterdiği, sergilediği insanların varoluşlarına ciddi bir müdahalede bulunan metinlerdir. Onları adlandırarak, kategorize ederek, sınıflandırarak, halihazırda kullanılan hayata dair belirli haber temalarının içine sıkıştırarak, haber anlatısına ve diline boyun eğdirerek, "iyi" veya "kötü", "köle" veya "efendi", "kurban" veya "fail" konumlarına hapsederek müdahalesini gerçekleştirmektedir. Örtük, belirsiz ve ele gelmesi zor bir müdahaledir bu.

2) *Doğrudan ve açık bağlantı*: Haberler, insanların evrensel haklarıyla ilgili temsil stratejileriyle, hak kavrayışımızı ve insan haklarına ilişkin algılayışımızı sorunlu hale getiren metinlerdir. Bütün insanların doğuştan gelen *yaşama, özgürlük ve kişisel güvenlik haklarıyla* ilgili konular ile, tarih boyunca gelişerek evrensel geçerlilik kazanan *yasalar önünde eşitlik, işkenceye ve insanlık dışı, onur kırıcı muameleye maruz kalmama gibi temel haklarla* ilgili olan konularda da niteliği, yönü ve sonuçları bakımından oldukça sorunlu bir habercilik yapılmaktadır. Açık, belirgin ve kolay yakalanabilir müdahale ise, budur.

Bu iki düzeyli bağlantı, hak haberciliğinin olanağını gözden geçirirken her bir düzeyi önce ayrı ayrı ele almamızı gerektirmek-

tedir. Böyle yaptığımızda karşımıza biri son derece iç karartıcı olan, diğeri ise biraz daha umut vadeden iki manzara çıkmaktadır: Karamsarlığa götüren manzara, haber ve insan hakları arasındaki dolaylı ve daha örtük bağlantıda belirmektedir. Görece iyimserliğe yol açan manzara ise, haber ve insan haklarının doğrudan ve açık bağlantısından kaynaklanmaktadır. Eğer varolan sınıf, cinsiyet, ırk, etniklik ve din gibi ayrımlara dayalı kurulu güç/iktidar ilişkileri yapısında, üzerine güç/iktidar uygulanan tarafla güç/iktidar uygulayanların *yer değiştirmesinden* daha köklü bir şeyin gerçekleşmesi arzulanıyorsa, ilk bağlantı düzeyinde bunun olanağı son derece zayıf görünmektedir. Ama eğer mevcut toplumsal güç ilişkileri alanında, gücü uygulayanları sınırlandırmak, (sınıfsal, etnik, toplumsal ve dinsel) tahakküm biçimlerini ters yüz etmek ve çeşitli tabiyet koşullarını "insanileştirmek" isteniyorsa, ikinci düzeydeki doğrudan ve açık bağlantıda bunun olanağı vardır diyebiliriz. Her iki düzeyi birlikte değerlendirdiğimizde ise durum biraz daha çetrefil bir hal almaktadır. Bu çetrefil durumu İtalyan Marksist düşünür *Gramsci*, henüz yirminci yüzyılın başında "*iradenin iyimserliği karşısında aklın kötümserliği*" olarak formüle etmiştir. Sanırım haber ve insan hakkı arasındaki bağlantıyı kurarak hareket edebilmenin, erimini bilerek eyleyebilmenin geçerli en yalın açıklamalarından birisi, bu formül olsa gerek.

### Haberin statüsü

"İnsan kendi kendisini çizen bir taslaktır"

Martin Heidegger

Haberler, günümüz dünyasında varolan güç/iktidar ilişkilerini sürdürmeye neredeyse *adanmış metinler haline gelmiştir*. Gazeteciliğin elektronik medyayla bütünleşik hale gelmesine, değişen gazetecilik pratiklerine ve sektörün yoğunlaşan "vahşi" re-

kabetçiliğine koşut olarak son çeyrek yüzyılın haberciliğinin özelliği olan bu adanmışlık, ne bütünüyle habercinin arzusundan ne de sadece haber kuruluşlarının sahiplerinin ve yöneticilerinin açık veya örtük manipülasyonlarından kaynaklanır. Her ikisi de bir haber yapılırken değişik düzeylerde geçerli bir belirleyiciliğe sahiptirler. Ama asıl sorun, toplumsal ilişkiler alanındadır. Haberlerde gücün ve güçlünün görüşlerinin, doğru veya yanlış, hâkim hale gelmesi, içinde yaşadığımız toplumsal alanın özelliği ile yakından ilgilidir. Çeşitli güç/iktidar ilişkileriyle hareketlenen toplumsal alanla bağlantımızı kuran *anlam çerçeveleri* olarak haberler, bu ilişkileri ters yüz eden değil ufak rötuşlarla devam ettiren, onlara makulluk atfeden alanlar olmaya eğilimlidir. Kanımca bu eğilim, burada olanağını yani olup olmayacağını gözden geçireceğim *insan haklarına dayalı* bir haberciliğin önündeki en önemli engeldir.

Öyleyse bütün bu yazı boyunca yer yer söyleyeceğimizi baştan söyleyelim: İnsan haklarına dayalı bir habercilik yani *haklar haberciliği*, sadece günümüzde evrensel geçerlilik kazanmış insan haklarıyla ilgili konuları ve sorunları öne çıkararak değil, habere konu olan *her şeyin* insanla ve insan hakkıyla zaten içsel olarak bağlantılı olduğunu fark ettiği ölçüde gerçekleştirilebilir. Böylelikle toplumsal güç/iktidar ilişkilerini sürekli yapılandıran, bu ilişkilerinin değişmesi için herhangi bir umut vadedmekten uzak nitelikteki günümüzdeki yaygın haberciliğin üstesinden gelebilir. Bu amaç için mücadelede sonuç alabilmek ise, var olan haberciliğin/gazeteciliğin mesleki kodlarının dokunulmazlığı altında serpildikçe "normal ve doğal" sayılan anlatımların dönüştürülmesine, birtakım *gazetecilik eğilimlerinin değiştirilmesine* yönelik sürekli uygulamalarla olanaklıdır.

Bu anlatımlara ve eğilimlere geçmeden önce, haklar haberciliğinin ne olduğunu ve olanağını tartışmak için, haberin günümüzdeki statüsünü kısaca gözden geçirmek gereklidir. Bu statü-

nün sorgulanması, haklara dayalı haberciliğin gelişim olanağının çiçeklenmesi için varolan toprağı havalandırmak türünden bir işe yarayacaktır. Çünkü böylesi bir sorgulama, gazetecinin kendi kişisel iradesinden de önce, haklar haberciliğinin gelişiminin önündeki temel engel olarak yerleşik haber anlayışını ve haber dilini görmemiz gerektiğini hatırlatır.

Her ne kadar habercilik/gazetecilik yapanlar açısından haber; "dünyada, yakın ve uzak çevremizde olup bitenlerin resmedildiği metinler" olarak görülse de mesele bu kadar basit değildir. Haberi, "olguların ve olayların öyküleştirmesi ya da yansıtmı" olarak tarif edenler, temelde *liberal haber anlayışına* bağlı bir tarife bağlı kalmaktadırlar.<sup>1</sup> Bunun alternatifi olarak gelişen *eleştirel haber anlayışında* ise, gerçek ya bize çarpıtılmış haliyle ulaşmaktadır veya en iyi ihtimalle de çarpıtılmadan çok, habercinin yerine getirdiği bir yeniden kurma/inşa etme işlemi sonucunu karşımıza çıkarmaktadır diye düşünülür.<sup>2</sup> Bu ayrımın önemi, habercinin işbaşındayken nasıl bir iş yaptığına dair öz-farkındalığının iki çeşidini sunmasından kaynaklanır. Yansıtma

1. Haberin, gerçeği olduğu gibi, tarafsız, değer yargısız ve nesnel biçimde yansıtılabilen metinler olduğunu öne süren hâkim liberal haber anlayışının ne olduğunu tartışan ve eleştirisini yapan çalışmalar için bkz. Ayşe İnal (1996), *Haberi Okumak*, Temuçin yayınları; Sevda Atankuş (ed.) (2006), *Gazetecilik ve Habercilik*, BiA; Çiler Dursun (ed.) (2004), *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*, Elips; Bedriye Poyraz (2002), *Haber ve Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik*, Ütopya.

2. Bu üç temel haber anlayışı, iki *epistemik* (bilgibilimsel) konuma denk düşmektedir. Bir bilgi türü olan *haberin epistemik statüsü* de diyebileceğimiz bu konumlar a) *realist ve pozitivist epistemeler* ile b) *konvansiyonist epistemeler*. Aslında realist ve pozitivist epistemeler, hakiki bilginin edinilme prosedürü bakımından birbirinden oldukça farklı olsa da, ikisini beraber ele almayı mümkün kılan bir ortak noktaya sahiptirler: Realist ve pozitivist episteme; "bilginin gerçeklikte (ya da nesnede) varolduğu ve ondan çıkarılabileceği noktasından hareketle, haberin gerçekliği yansıtan, nesnel ve tarafsız bir metin olabileceğini" vurgulamaktadır. Konvansiyonist epistemede ise "bilginin, bilgiyi ortaya koyanların uzlaşımalsal etkinlikleri boyunca inşa edildikleri" noktasından yola çıktığından, *haberin gerçekliği "inşa eden" bir metin olabileceği* düşüncesi ağır basmaktadır. Realist veya pozitivist bir anlayışa dayalı haberden söz ederken "haber, *tarafsız olarak* bir araç tarafından verilen bilgidir ve tarafsızlık, sorun olarak karşımıza daha çok politik haberlerde çıkmaktadır" ifadesini kullanmak gerekirken; konvansiyonist anlayış içerisinde örneğin "şiddet, *medya aracılığıyla kurularak* yeniden her gün karşımıza çıkmaktadır" şeklinde bir ifadeye başvurulabilir.

dayalı bir yaklaşım içerisinde çalışan haberci, "yansıttığı" şeyin, olgunun/olayın kendisinden başka bir şey olmadığını zannederek haberini yaparsa, bu algılama onu, olgunun/olayın taraflarına yani içindeki insanlara ve genel olarak da insan unsuruna karşı sorumsuz kılabilir. Haberci, kendisini sadece "gerçeğe" karşı sorumlu hissedebilir. Yanılsamalı bir şekilde, gerçek denilen şeyle arasında koyacağı mesafeyle onu en tarafsız bir üçüncü noktadan yakalayabileceğini öne sürebilir. Gazeteci böyle düşünürken belki insanlara ilişkin hissetmediği sorumluluğu ve edinemediği öz-farkındalığını, "gerçeğe" ilişkin hissetmektedir diyebilmek de kolay değildir. Çünkü "gerçek" dediğimiz şey, *insanların toplumsal dünyada birbirleri arasındaki ilişkilere dair geliştirdikleri, inandıkları ve savundukları çeşitli imgesel tasarımlar arasındaki mücadelede* ortaya çıkmaktadır. Toplumsal, politik, kültürel, ekonomik boyutları olan bu farklı tasarımlar veya tahayyüller arasındaki mücadele ise boşlukta değil, verili güç ilişkileri zemininde sürmektedir. Yani gerçeğin yaratımı, gücün hareketlendirdiği bir alanda olup bitmektedir. Öyleyse "gerçek", halihazırdaki güç/iktidar ilişkilerince kurulur. Gazetecinin kendisini bu verili alanından azade bir üst bakış noktasında görmesi, çağımız haberciliğine dair yapılabilecek en *naif* anlatımlardan biri olmaya mahkûmdur.

Peki dünyaya dair böylesi farklı tasarımlar arasındaki mücadelenin amacı ve hedefi nedir? Sınıf, cinsiyet, ırk-etniklik, din gibi ayrışmalar boyunca oluşan *her gerçeklik tasarımı*, *dünyayı kavranabilir kılmaya* yöneliktir. Her tasarım, onu tasarlayan kimliklerin kendi varoluşlarına özgü çıkarları savunmayı amaçlar. Her kimlik, toplumsal ilişkiler alanında kendi varlığını sürdürmek, mümkünse eğer gücünü artırmak, kendi kısmi çıkarını genelleştirmek ve yaygınlaştırmak üzere, kendi kimliğinden emin olmak üzere söz konusu gerçeklik tasarımlarını oluşturmaya uğraşır. Bir tasarım olarak haber de, "dünyanın tam da ya-

zıldığı/gösterildiği gibi bir yer olduğuna" dair izleyicileri/okurlarını inandırmaya çalışır. Gösterdiği olaylar ve ilişkilerle, bize bu olayları ve ilişkileri nasıl anlayacağımıza dair güçlü yorumlar önerir. Buradan haberin statüsüyle ilgili bir diğer önemli çıkarımı yapabiliriz: Haber, bir bilgi türü olmasından başka, bir "ilişki" türüdür de. *Haber bir ilişkidir*. a) Şeylerin birbiriyle ilişkilendirilmesi, b) insanların birbirleriyle ilişkilendirilmesi ve c) şeylerin insanlarla ilişkilendirilmesi, *haberler aracılığıyla* gerçekleşir. Bu ilişkilendirmelerle, toplumsal alanda kimin kim olduğu, farklı konumların birbirlerine göre durumları tanımlanır ve yeniden üretilir. İzleyici/okurlar, bu konumları benimseyerek toplumsal alandaki yerini kabul etmeye davet edilir. Dolayısıyla haber, sürekli bir davet, bir çağrıdır aynı zamanda.

Haberin çağrısı esasen iki yönlüdür: İlki, bir "dünya bilgisi" olarak haber, içinde yaşadığımız dünyayı, bu dünyaya dair zihnimizde oluşturduğumuz tasarımları şekillendirir. Bu demektir ki sunduğu günlük içeriğiyle haber, dünyanın nasıl bir yer olduğunu bize "göstermeye" yönelik bir çağrı metnidir. İkincisi ise, içeriğinden bağımsız olarak, biçimsel yanıyla haber, kendisini okuyan ile yazan arasında kesin bir ayırımın olduğunu öne sürer. Ne var ki haber okuru aynı zamanda haberi yazandır ve tersi de geçerlidir. Materyal olarak (yazılı, görsel) ortaya konuluş biçimi ve bununla ilgili bütün örgütlü süreçler, gerçeğe birinci dereceden yaklaşan (yazan) ile ikinci dereceden yaklaşan (okuyan, izleyen) arasında kesin ve değiştirilemez bir *konum farkı* üretir. Oysa okuma ve yazma etkinliklerinin tümünü, anlam oluşturucu üretici etkinlikler olarak gördüğümüzde, konumların sabitliği ve geçişsizliği de sorgulanır hale gelir. İşte tam da bu konum farkını üreten biçimsel işleyişinden dolayı haber, aslında gerçeği sunuyor olmasa da, izleyenin/okuyanın "benim dışımda, orada bir gerçeklik var ve bana bu gerçeklik haberlerle bildiriliyor, aktarılıyor" duygusunu pekiştirerek *gerçeklik etkisi* dediğimiz

sonucu yaratmaktadır. Bu, birilerinin bizim yerimize bize dünyayı anlatmasına ve tanıklıklarına onay vermek anlamına gelir. Şeylere erişmenin saf haliyle olanaksızlığından ötürü, belirli bir mesleki anlayış, anlatım ve dil içerisinden bize aktarımda bulunulmasına razı olmaktayız. Buna eğer "dolayımdayıcılık" denirse, *haberci, gerçek ile onu bilmek isteyen arasında bir dolayımdayıcılık ya da aracılık yapan kişidir*. Yani içinde yaşadığımız dünyaya ve topluma bizim adımıza ve bizden önce yönelendir. Haberci, yönelme hareketinin ilk kaynağıdır; izleyici/okur ise hareketteki ikinci uğraktır. Böylelikle haberi izlemek veya okumak, içeriğinden bağımsız olarak, izleyici/okur için belirli bir hareketin sürmesinin garantörüne dönüşmek demektir.

#### **Güç ve sorumluluk geriliminde insan hakları haberleri**

Haberin yukarıda anılan "öz" nitelikleri, günümüzde ilginç bir biçimde, insan hakları ile ilgili yüzyıl boyunca mücadelelerle edinilen kazanımların zeminini ve mantığını zayıflatabilecek bir potansiyeli tetikleyebilmektedir. Yaşamak, özgürlük, kişi güvenliği, ayrımcılığa uğramama, mahremiyet, suçlu kanıtlanana kadar yasalar önünde suçsuz sayılma gibi temel hak ve özgürlükler, iş haber aracılığıyla bir dünya manzarasının resmedilmesine geldiğinde, açık veya örtük biçimde çığnenebilmektedir. Bu çığnemeleri veya ihlalleri gazeteci, farkında olarak ya da olmaksızın sürekli yapmaktadır. Çünkü her şeyden önce gazeteci, habere konu ettiği kişilerin, olabildiğince çok yanıyla kavranması ve onların yapı bütünlüğünün tanınmasıyla ilgili herhangi bir kaygı duymamaktadır. Mesleği yapma alışkanlıkları, bu kaygıyı geri plana itmeye yol açmaktadır. Oysa eylemlerle ilgili doğru değerlendirmenin yapılabilmesinin koşulu, "bir başkasının bir eylemini, bir kararını veya bir tutumunu değerlendiren kişinin (gazetecinin diyelim), karşısındakinin yapı bütünlüğünü tanıması, onun nasıl bir insan olduğu ve söz konusu eyle-



mi yapanın kim olduğunu bilmesi; ayrıca bunu ne gibi koşullarda, nasıl bir durumda yaptığını da bilmesidir" (Kuçuradi, 1998: 62-3). Bu yapılmadığı ölçüde, insanın varlık olanaklarının gerçekleşmesine engel olunmuş sayılır.

Gerçekte, dünyaya gelen her bir insanın yaşama, beslenme, eğitime hakları, dokunulmazlığı, keyfiyete karşı korunması gibi insan haklarıyla ilgili uluslararası bildirilerde ve anayasalarda bulunan hakları, temelini insanın değerinde bulurlar (Kuçuradi, 1998: 40). İnsanın değeri ise onun bir sayıdan fazla bir şey olmasıyla, onun hiçbir şekilde araç olarak kullanılmamasıyla, kendi yapı bütünlüğüne sahip olmasıyla ilgilidir. Yani değer, sırf insanla ilgilidir. Günümüz toplumunda insanın toplumsal ilişkileri bakımından geçerli olan eğilim, yani insana kendi değeri yokmuş gibi davranma ve ona bir değer biçerek genellemelere varma, habercilik yapanlarda da fazlasıyla yaygındır. Asıl sorun da buradadır zaten. Çünkü biçilen değer, her zaman için o değeri biçenlerin ihtiyaçlarına, çıkarlarına göre olur.

Haberleri düşünelim bu noktada. Tek tek haber içeriklerinden önce haberin genel bir özelliğini ele alalım: İçinde şiddet, kan, gözyaşı, acı yani türlü negatifikler bulunan, olumsuz şeylerle yüklü olayların haberleştirilme oranı daima daha yüksektir.<sup>3</sup> Olumlu yani pozitif olaylara ilişkin haberler, daha az karşımıza çıkmaktadır. Nedeni, olumsuz haberin "daha fazla ilgi çektiğine" dair mesleki uzlaşısıdır. Demek ki olumsuz haberlere daha çok "değer" biçilmektedir. Ancak ironik olan, bu tür haberlerin konusu olan insanların yapı bütünlüğünün daha kolay göz ardı

3. Nurdoğan Rigel'in, *Haber, Çocuk ve Şiddet* (1995) başlıklı, farklı yaş ve cinsiyet dağılımı gösteren 188 çocuğun katılımıyla gerçekleştirdiği araştırmasında elde ettiği bulgulara göre, haberi "olumsuz" bir kavram olarak düşünen çocukların oranı % 40'ı geçmektedir. Yine haber denince aklına olumsuz bir imaj getiren çocukların oranı ise %50 civarındadır. Araştırma, çocuğun bilincinde haberin "ölüm" karşılığı olarak şekillendiğini; algılarında en önemli haberlerin savaş-ölüm ve kaza-ölüm olarak toplamda %65'i geçen bir paya sahip olduğunu; haberi "korkutan bir gerçek" olarak gören çocukların oranının % 80'i bulunduğunu ortaya koymaktadır.

edilmesidir; yani o kişilere daha az değer verilmektedir. Bunu hemen her gün karşımıza çıkan üçüncü sayfa haberlerinden, polis-adliye haberlerinden, toplumsal olaylar ve gösterilerle ilgili haberlerden doğrulamak olanaklıdır. Gözümüzün önüne getirip hatırlayalım: Ayrı olduğu eşi tarafından öldürülen kadının boylu boyunca kanlar içindeki fotoğrafı haberde yer alır ama erkeğin fotoğrafına küçük bir portre çerçevesinde yer verilir. Tecavüze uğrayan kadının eski günlerinden kalma güzel ve çoğunlukla da dekolte kıyafetli bir görüntüsü verilir, ama tecavüz edenin görüntüsü mozaiklenerek veya uzaktan çekimle belirgin olmayan bir silüet olarak verilir. Çocuk yuvasında dayak yiyen çocukların toplu görüntüsü net biçimde verilir ancak dayakçı sorumlular silikleştirilir. Genel olarak kurbanın öne çıkarıldığı, failin ise geriye çekildiği, dolayısıyla onun sorumluluğunun da olayın vehametine nazaran geriye çekildiği bir habercilik yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanın bütünlüğüne, haklarına ve varlığına yapılan saldırıların yerleşik olduğu haber anlatımları ve dili, esasen olayın *olumsuzluğuna* odaklıdır. Eğer insanın temelde güçsüz ve zayıf olanla değil, ama güçlü ve muktedir olanla özdeşleşmeye daha fazla eğilimli olduğu anımsanırsa (Butler, 2005: 14-7)<sup>4</sup> olumsuzluğa odaklı bir haber anlatısı, izleyicinin/okurunun özdeşleşme duygusuna yönelik bir müdahalede bulunmaktadır. Bu tür haberler aracılığıyla kimlik oluşturma süreçlerimizle ciddi biçimde oynandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

İnsan hak ve özgürlükleri, insanın onurlu bir hayat yani kendi varoluşu için değerli ve anlamlı bir hayat sürdürmesine yönelik olarak yine insanın pratikleriyle gelişen hak ve özgürlüklerdir. Bu hak ve özgürlüklerin evrenselleşmesi, yüzyıllar boyunca

4. İnsanın güç ile ilişkisinin öznelliğinin oluşumu bakımından anlamını tartışan bir çalışma olarak bkz. Judith Butler (2005), *İktidarın Psikik Yaşamı: Tabiyet Üzerine Teoriler*, çev. Fatma Tütüncü, İstanbul: Ayrıntı.

yaygın ve doğal kabul edilen çeşitli eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik ilkenin belirlenmesi için verilen toplumsal mücadelelerin sonucudur. Söz konusu ilke, insanları birbirinden farklılaştıran herhangi bir unsurun (sınıf, dil, ırk, din, etniklik vb...), kişinin insan olmaktan kaynaklanan değerini tayin edemeyeceğidir. Değerce bütün insanlar eşittir. Dolayısıyla her bir insanın sürdürdüğü hayatın da bir anlamı ve değeri vardır. Kişileri birbirinden farklılaştıran özelliklere göre insan hayatına aşağı veya yüksek değer atfedilemeyecek bir ilkesel eşitlik arayışındır insan hak ve özgürlükleriyle ilgili savaşımın amacı. Haber ise tam da bu değerce eşitlik arayışının altında yatan ve insanlar arasında *benzerlikleri* öne çıkaran ilkenin tam tersi bir ilkeyle düzenlenen metinlerdir. Haber, toplumsal alandaki *farklılıkları* öne çıkarmaktadır. Bu farklılıkları da algılanabilir kılmak için, önemli ve ilginç hale getirmektedir.

Gerçekten de toplumsal alanın farklılık mantığına uygun örgütlenmesine paralel biçimde örgütlenmiş metinlerdir haberler. Habere konu olan olayların faileri, izleyici/okur için az ya da çok özdeşleşebileceği taraflardır aynı zamanda. Görünürdeki farklılık unsurları, toplumda kabul edilebilir olan ile kabul edilebilir olmayan arasındaki sınırları çekmek üzere devreye sokulmaktadır. Öyle ki haber, insanları farklılaştıran özellikleri, birbirinin yaşama alanına ve varoluşuna tehditmiş gibi sunmaktadır. İyi ile kötü arasındaki, biz ile onlar arasındaki ayrımı kategorik olarak kurmaktadır. Haber böylece okurunu, anlattığı olayla ilgili taraflardan biriyle özdeşleşmeye teşvik etmektedir. Aslında özdeşleşme çağrısı sadece habere özgü değildir; karşımıza çıkan bütün kitle medyası içeriklerinde vardır. Ancak haberin diğer içeriklerden farkı, bunu kurmacanın değil "gerçeğin" içerisinde, hayatın ta içinde var olan bir konum olarak sunmasıdır.

Haberin yapısının temeli olan farklılık ilkesi ile insan hak ve özgürlüklerinin gelişmesinin ardındaki eşitlik ilkesi arasındaki

uyuşmazlık, dolaylı olarak değil ama doğrudan insan hakları ile ilgili haberlerde karşımıza daha net çıkmaktadır. Örneğin bir haber manşetinde yer alan "işkenceci polisler ceza" ifadesinde, polisler işkence yapan ve yapmayan olmak üzere ikiye ayrılmakta ve bu ayrımla işkenceci olanlara da toplumsal alanda bir görünürlük ve konum verilmektedir. Ya da ölüm orucuna girmiş mahkûmların istekleriyle ilgili haberlerde "emriniz olur" şeklinde atılan bir başlık, mahkûm olmaktan dolayı hakkı olmadığı halde talepleri olanlar ile bu taleplerin muhatabı olan devlet yetkilileri arasında bir ayrım koymakta; söz konusu talepleri dile getirenlerin toplumsal konumunu, ironik bir anlatımla aşağıya çekmektedir.

Doğrudan ve açık insan hakları haberleri, ağırlıklı olarak herhangi bir hak ve özgürlüğün çiğnenmesi ile ilgili olayları kapsadığı için, bu tür haberlerde kaçınılmaz biçimde, ihlali yaptığı öne sürülen taraf ile hakkı ihlal edilen arasında net bir ayrım çizilmektedir. Ancak genel olarak hak ihlalini yaptığı söylenen taraf, devletin işleyişini sürdürmekle görevli ve sorumlu kimi unsurlar olduğu için, özellikle yaygın büyük sermaye medyası için bunların haberleştirilmesinde, (atfedilen ihlalin suç oluşturduğu somut olarak kanıtlanmadığı sürece) daha çok suçu atfedenenlerin görüşlerini itibarsızlaştıran yahut hafife alan bir anlatıma başvurulduğu gözlenmektedir. Bunun temel nedenini Bourdieu biz hatırlatır: nesnel ve toplumsal iktidar ilişkileri, kendilerini simgesel iktidar ilişkileri içinde göstermeye ve yeniden üretmeye eğilimlidir (Bourdieu, 1991: 168-70). Ne yazık ki bu eğilimi besleyen ana dinamik, haberin dili ve anlatımı içinde yer alır.

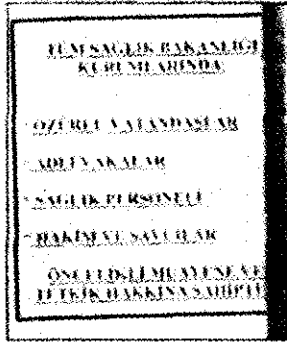
Bunu somut bir haberle örnekleyelim:

Yandaki küçük haber, Samsun'da Sağlık Bakanlığı'nın gerçekleştirmek istediği bir uygulama hakkındadır. Haberin yazılışına bakıldığında, aslında uygulamayı eleştirme ve değişmesine ön

# Hastanede sınıf ayrımı

**S**AMSUN'da Sağlık Bakanlığı'nca hastane polikliniklerine asılan duyuru, vatandaşların tepkisine neden oldu. Hastane polikliniklerinin camına asılan 'Tüm Sağlık Bakanlığı Kurumlarında' başlıklı yazıda, 'Özürli vatandaşlar, acil vakalar, sağlık personeli, hakim ve savcılar, öncelikli muayene ve tetkik hakkına sahiptir' denildi. Hastalar ve hasta yakınları ise yazı karşısında, "Bu nasıl bir iş. Biz neyiz, sınıf ayrımcılığını devlet yaparsa biz ne yapalım. Sağlık personeli, hakim ve savcılar bizden daha öncelikli olmalarını kimyonuz" diyerek uygulamayı protesto ettiler. İl Sağlık Müdürü Mehmet Kılıç ise, konunun kendileri ile bir ilgisi olmadığını belirterek, "Bu Bakanlığın bir genelgesi. Tabii ki, öncelikle acil vakalar muayene olacaktır. Ancak bu tür yerlerde hakim, savcı gibi acil işi olan insanlara öncelik tanıyoruz. Burada kesinlikle bir art niyet olduğumu düşünmüyoruz" diye konuştu.

■ Davut AKTAŞ, DHA



ayak olma amacıyla hazırlandığı izlenimi edinilebilir. Ancak anlatımı, kendi amacının tersine bir sonuca yol açacak ölçüde haber dilinin işleyişine sadıktır. "Hastanede sınıf ayrımı" başlığı, sınıf ayrımının var olduğunu söylemekte ve ona toplumsal hayatta bir yer açmaktadır. Hasta yakınlarının "sınıf ayrımcılığını devlet yaparsa biz ne yapalım" şeklindeki yakınmaları, hem bir

eleştirel ton yerleştirmekte hem de aslında yapılabilecek herhangi bir şey olmadığını ve bir çaresizliği işaret etmektedir. Haberin uygulamayı gerçekleştirmekle sorumlu bürokratin uygulamayı onaylayan ve "bir art niyet olduğunu düşünmüyoruz" diyen sözleriyle bitirilmesi ise, haber konusunun kapatılması için son sözün saygın bir kaynağa<sup>5</sup> bırakılmasıdır. Böylelikle eleştirilere verilen cevapla bitirilmiş bir anlatı karşımıza çıkmaktadır. Bu haber, hastanede kimi hastalara ayrıcalıklı bir uygulamanın yapılıp yapılamayacağını konu edinirken, tam da bunu konu edinmesiyle birlikte, ister istemez böylesi bir ayrıcalığın varolabileceğine dair yeri okurun anlam dünyası içerisinde açmaktadır. Haberi yazarak söz konusu olguya simgesel evrenimizde bir yer açtığının yani onu cisimleştirdiğinin, gazeteci bile farkında olmayabilir. Ne yazık ki haber, gazetecilerin insan hak ve özgürlükleriyle ilgili bütün samimi kaygılarına ve çabalarına rağmen, herhangi bir hak ihlalini konu edindiği ve temsil ettiği anda bile, onu cisimleştirmekte ve böylece bir "olabilirlik, normallik ve doğallaştırma" mekanizmasını harekete geçirmektedir. Buna bir de saygın kaynakların sözünün haberin çerçevesinin kurucu sözü olarak alınması alışkanlığı eklendiğinde, doğrudan hak ihlalleriyle ilgili en iyi niyetli ve politik kaygısı olan anlatımların bile amacının aksine bir etkiye sahip olabileceği gerçeği çıkar karşımıza.

5. Saygın kaynak, önemli medya kuramcılarında Hall ve arkadaşları tarafından medyanın belirli haber konularını işlemek için, uzmanlıklarından dolayı veya kurumsal bir temsili gerçekleştirdikleri için görüşlerine başvurdukları kişilerdir. Bu kaynaklar, haber konusuyla ilgili ilk tanımları oluştururlar veya birincil yorumu kurarlar. Bundan sonraki açıklama ve görüşler, onların çerçevelmelerine göre haberde yerini alır. Konunun ne olduğunu ortaya koyma veya son sözü söyleyerek konunun çerçevesini bütünüyle kapatma avantajına sahip kaynaklardır. Böylece, gelecekte aynı konuyla ilgili tartışmalara da, onların önceden kurdukları çerçeveye ilgili olup olmamalarına göre, belirli sınırlar koyabilmektedirler (Hall ve arkadaşları, 1978).



- Büyük fotoğrafta evi taşıyan bir erkek görüntüsünün yer alması, saldırıyı somutlaştırıyor, cisimleştiriyor ve yer açarak normalleştiriyor.
- Penceredeki kadınların yüzlerinin eliyle kapalı ve mozaikli verilmesi, suçlu oldukları izlenimini yaratıyor ve iddiaları "gerçek" statüsüne yükseltiyor.
- Erkeklerin daire içindeki resimde polislerle yan yana fotoğraflarının yüzleri görünecek şekilde verilmesi, evi taşlamalarına ve saldırganlıklarına rağmen suçlu olmadıkları ve iddialarında haklı oldukları izlenimi vermektedir.
- Saldırganlar "mahalle sakinleri", "çevre sakinleri" olarak adlandırılmaktadır. Mahalle sakini sıfatı, dilimizde oturduğu muhiti sahiplenen, sıcak ve yakın komşuluk ilişkileriyle o muhite hayat veren bir insan kategorisini işaret etmektedir. Dolayısıyla evi taşıyan erkekler kalabalığına olumlu bir nitelik bu ifadeyle de atfedilmektedir.
- Evleri taşlanan kadınlardan "2 kadın", "evde yaşayan kadınlar" olarak bahsedilmektedir. Kadınlara "mahalle sakini" denmediği için, mahalle sakinleri karşısında toplumsal konumları düşük tutulmaktadır. Sayıyla ısrarlı biçimde "2 kadın" nitelimesinin yapılması, aynı zamanda iddia edilen suça iki kadının katıldığını ima etmektedir.
- "TV Attılar" altbaşlığında kadınların kendilerini korumak amacıyla değil, dışarıdaki erkeklere karşılık vermek için ev eşyalarını attıkları anlatılmakta ve onlar da saldırgan konumuna çekilmektedir.
- Son altbaşlık olan "Erkek Yokmuş" ise, polislerin evde yaptığı aramayla evde erkek bulunmadığı doğruluğu saptanan bir gerçek olmasına karşın, -mış, -muş ekleriyle gerçeğin ta kendisi değil adeta bir rivayetmiş, hikâyeymiş gibi sunulmaktadır.

Acaba kadınların mahremiyet hakkının, yaşama ve kişilik haklarının, onurlarının açıkça çiğnendiği bu tür bir haber, farklı olarak nasıl yazılıyorsa böylesine açık bir hak ihlalinin diline yerleşik olmazdı?

- Kadınların görüntüsü verilmeseydi,
- Erkeklerin görüntüsü polislerle yan yana verilmeseydi,
- Saldırganlara "saldırgan erkekler" ve kadınlara da "mahalle sakini" denilseydi,
- "Erkek yokmuş" yerine "erkek yok" veya "iddialar asılsız çıktı" denilseydi,
- "Tv attılar" yerine "kendilerini savundular" diye yazılıyorsa,
- Yaşları fuhuşa müsait olduklarını örtük olarak ima edercesine belirtilmeseydi,
- Manşet, "Erkeklerin taşla saldırısı" gibi daha farklı biçimde atılıyorsa, bu haber, kadınların cinsiyetinden dolayı toplumsal alanda onurlarının çiğnenmesi ve varlıklarının tehdit edilmesini meşrulaştıran bir anlatıma sahip olmayabilirdi. Dolayısıyla da erkeklerin kadınlar karşısında toplumsal cinsiyete dayalı iktidarını tam da Bourdieu'nun dediği gibi simgesel olarak yeniden üreten bir haber olmazdı.

İnsan hak ve özgürlükleriyle ilgili doğrudan ve açık bir ihlali çerçeveleyen bu ve benzeri haber anlatımları dışında, dolaylı ve örtük olarak özgürlükler alanını çiğneyen anlatımlara da bir örnek verirse, haberle insan hakları arasındaki gerilimin ne kadar çetrefilli olduğunu daha somut anlayabiliriz.

"İzin Çıktı" başlıklı ve bir ses sanatçısının yeniden çalışmaya başlamasını konu edinen aşağıdaki magazin haberi, ilk anda hak ve özgürlükle ilgili herhangi bir bağlantıya sahip değilmiş gibidir. Oysa medyada hemen her gün karşımıza çıkan birçok



## İZİN ÇIKTI

■ Askın Nur Yengi, oyuncu sevgilisi Haluk Bilginer istemediği için 4 aydır gelen teklileri geri çeviriyor, sahneye çıkmıyordu. Sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nun son padişahu Vahdettin'in torunlarından Habi Ozhac'in Simito Perincek ile evlendiği düğünde şarkı söyleyen Askın Nur Yengi, 600 özel davetliye unutulmaz bir müzik ziyafeti sundu. Yengi'nin helina vaptırdığı renkli çiçek desenli düğmesi geceye katılanların gözünden kaçmadı. ■ DHA



haberini dolaylı ve örtük biçimde haklar meselesiyle bağlantılı olduğunu pek hatırlamamıza getirmeyiz. Bu da o tür haberlerden biridir. Haberin odağı, oyuncu sevgilisi tarafından sahneye çıkması engellenen bir sanatçının, yine sevgilisinin izni ile seçkin bir davette sahne almasıdır. Haber metni, toplumsal hayatta hemen her çalışan kadının öyle veya böyle karşı karşıya bırakıldığı bir ikilemi, yani "evinin kadını olmak" ile "kariyerine devam etmek" arasında bir seçim yapılması eğilimini işaret etmektedir. Toplumsal alanda yaygın olan ve erkek açısından söz konusu

edilmeyen bu eğilim, kadının sevgisinin, evine ve eşine bağlılığının ölçüsünün ne olduğunu da ima etmektedir: mesleğini, hele sahneyle ilgili ise, bırakmak ve aile alanına çekilmek... Sanatçının estetik olarak güzelliği ve cazibesini de fotoğraflarla sergileyen haber, aynı zamanda güzelliğin erkek tarafından denetlenebilen ve hatta denetlenmesi gereken bir şey olduğunu da imlemektedir. Kadının kişilik bütünlüğünün unsurları olan mesleği, toplumsal görünürlüğü, dişiliği, güzelliği vb... unsurlar üzerinde erkeğin denetimini olağanlaştıran bu haber, dolayısıyla bütün erkekler için geçerli sayılabilecek bir denetim yetkisini tanımlamakta, tarif etmekte ve yerleştirmektedir. Toplumsal alanda cinsiyet ayrımcılığına dayalı iktidar ilişkilerinin çeşitli yaşam tarzları boyunca doğallaştırılması, bu haber örneğinde son derece belirgindir. Nerede bir iktidar ilişkisini olağanlaştıran bir haber anlatımı çıkıyorsa karşımıza, orada insan hakları ve özgürlükleriyle ilgili evrensel ilkelerden birinin çiğnendiğini varsaymak yanlış olmayacaktır.

### **Çocuklar aslında hep mağdur**

Haberlerin insan haklarını dolaylı ve doğrudan çiğneyen analıtsal eğilimleri, çocukların konu edildiği haberler için de geçerlidir. Çocukların işlenen suçun mağduru oldukları haberler kadar işledikleri suçlarla ilgili haberlerde de, haklarının ve yapı bütünlüklerinin görmezden gelindiğini görmekteyiz. Özellikle 1990'ların ikinci yarısından sonra artan kapkaç ve saldırganlık olaylarında medya tarafından çocuklar, kategorik olarak "çocuk suçlu", "tinerci, kapkaççı çocuklar", "sokak çocukları" veya "çocuk çeteleri" adlandırmalarıyla haber konusu yapılmaktadır. 1998 yılında bir anaokulu öğretmeninin ve annesinin Ümraniye'de kaçırılarak tecavüz edilmeleri ve sonrasındaki gelişmelerin büyük ulusal gazetelerde nasıl haberleştirildiklerini, bu olayla ve olayın faili olarak gösterilen çocuklarla ilgili hakikatin

nasıl kurulduğunu analiz eden bir çalışma, çocukların yapı bütünlüğünün nasıl parçalandığını da örnelemektedir (Dursun, 2000). Yaklaşık bir ay boyunca aralıklarla sürdürülen haberler başından sonuna kadar toplumun bütünlüğünü ve tek tek bireyleri tehdit eden bu türden saldırganlıkların neden-sonuç ilişkisini öyle bir kurmaktadır ki, tiner bağımlısı olan çocukların tecavüz ve cinayetle sonuçlanan saldırganlıklarının temel nedeni olarak ailevi ve psikolojik yapılarının "bozuk" ve sorunlu olması gösterilmektedir (Dursun, 2000: 28-30). Böylece bu çocuklar, sanki isteyerek ve gönüllü olarak tiner bağımlısı haline dönmüşler, ya da "manyak ve cani" olmaya doğuştan yatkınlar gibi sunulurken, içine düştükleri durum onların adeta alinyası olarak kurulmaktadır. Haberlerin kurgusu, nihayetinde ailenin ilgilenmeyişi, eğitim sürecinden kopmuş olmasını ve psikolojik yapısını, çocukların suçluluğunun temel nedenleri olarak toplumun karşısına koymaktadır.

Daima yüzeysel olan ve çocukların yasaları çiğneyen bütün eylemleri için çabucak kuruluveren neden-sonuç bağıntısı, "çocuk suçlular" kategorisinin de şekillenmesine ve güçlenmesine yol açmaktadır. Haberler boyunca bu kategorinin icadı ve işleyişi, kendi hayatı üzerindeki belirleyiciliği en az olan çocukları, bütün yapıp etmelerinde yüzde yüz sorumlu ve belirleyici olarak kurmasıyla da, bunu olağanlaştırmasıyla da son derece ideolojik bir iş yerine getirmektedir. Toplumsal yaşamda suça itilen çocuk, "çocuk suçlu" adlandırılmasıyla birlikte adeta kendi etkinliklerinin kaynağı ve kökeni haline getirilmektedir. Dolayısıyla çocukların itildiği çeşitli suçların ardındaki toplumsal dinamikler, mekanizmalar, yapılar ve süreçler bütünüyle konu dışı bırakılmaktadır. Bir bütünlük tasarımı olarak toplum kendisini kurban olarak görüp kurbanlaştırırken, aslında kendi geleceği olan yeni kuşaklara kıymaktadır. Asıl mekanizmalar üzerinde durulmadan haberlerde üretilen bu büyük tehdit algısı, çocuk-

ların kişilik bütünlüğüne yönelik toplu saldırganlığımızın boyutlarını ve sonuçlarını değerlendirmemizi de engellemektedir.

### Sonuç

Tek tek kişiler neredeyse her gün, onların iyiliğini istemeyen gerçeklere çarpar ve yara bere içinde kalırlar.

Alexius J. Bucher

Haberler, belki de açık açık temsil ettikleri kadar, temsil etmedikleriyle ya da temsil edemeyişi ile de gerçeği sorunlu hale getirmektedir. Haber, belirsiz ve ele geçmesi zor olan olaylara dair tutarlılık çerçeveleri kurarken günlük hayat içindeki sürekli bir akışa, düzenlilik yüklemektedir. Yakın ve uzak çevremizde olup biten milyonlarca olay, seçici bir tarzda birbirine bağlanarak karşımıza çıkarılmaktadır. Bağlantılandırma işlemi, olayları belirli bir özellik merkezinde sunacak (liselerde şiddet, töre cinayeti vb...) çeşitli kategorilerin oluşturulmasını ve bu kategorilere söz konusu olan olaylardan yerleştirmeler yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu ise, haberin içeriği sürekli değişse bile, yani dinamik olsa da, biçimi durağan kalan bir tekrar yapısı haline getirmektedir. Tekrar edilen şey, gazeteci tarafından haber değeri biçilen belli türden olaylardır. Dolayısıyla tekrar, haberi, bir bakıma değişeni değil değişmeyen yani aynı kalanı sergileyen bir bilgi türüne dönüştürmektedir (Dursun, 2005: 60). Temsil edilen şey, çoğunlukla ayırdır; negatif özellikteki yani olumsuzluk özelliği olan şeyler temsil edilmektedir. Çünkü olumsuzluk özelliği olan olaylar, olağan veya normal olandan bir "sapma" sayılmaktadır.

Haber anlatımındaki ve dilindeki bu eğilimler, insan haklarıyla doğrudan ilgili haberlerin, çoğunlukla olumsuz birtakım gelişmeler söz konusu olduğunda yani olağandışılık arz ettiğinde yapıldığı ve yapılacağı anlamına gelmektedir. Bu demektir ki

insan hak ve özgürlükleriyle açıkça bağlantılı konular, bu hakların çiğnendiği veya çiğnenme tehdidinin belirdiği koşullarda karşımıza çıkarılmaktadır. Bu tür bir habercilikle, haberin anlatımında güçlünün değil her koşulda güçsüzün lehinde bir anlatım geliştirerek, kategorilere, şablonlara ve klişelere yaslanan anlatımlardan olabildiğince kaçınarak ve kendi özgün anlatımını oluşturmaya çalışarak, insan hakları ile ilgili olumlu gelişmelere de en az olumsuzlar kadar yer vererek belirli bir ölçüde başa çıkmak olanaklıdır. Ne var ki haberin zaten kendisi, içeriği ne olursa olsun biçimsel olarak, insanın yeryüzünde varoluşundan kaynaklanan değerine ve kişilik bütünlüğüne yönelik başlı başına bir ihlal metnidir. Haberci, habere konu olan bütün taraflara "seni kendi geçmişinden, yaşantından soyutlayacağım; senin oluşmuş bütünlüğünden işime yarayan parçaları seçip alacağım; seni önceden hazırladığım kategorilere yerleştireceğim; seni adlandıracağım; seni kendini etrafıca ifade edemez kılacağım yani kısacası seni dilsizleştireceğim ve dilin ve sözün ben olacağım" diyerek insanın varoluşunu ihlal, imha ve iptal eden bu metinleri farkında olmaksızın yapmaktadır.

İşte bu düzey, yani insanın varoluşundan gelen değeri karşısında haberin ne yaptığı ve ikisi arasındaki örtük ilişkideki ihlaller, kanımca en zor değiştirilebilir olandır. Artık burada hak ihlallerinin önüne geçmenin pek olanağı yoktur. Çünkü bu düzey, haberin bugüne kadar bildiğimiz şeyden başka bir şey olmasını gerektirir. Yani örgütlü, kurumsal yapısının çözülmesini; haber tanımının alt üst olmasını, mesela en sıradan insanın günlük hayatına dair sözünün bir "dünya bilgisi" olması ve bir değere sahip olmasından ötürü haber olarak karşımıza çıkmasını; yahut ritminin ve temposunun değişmesini; derinliksiz ve yüzeysel bir çeşitlilik yerine belki de derinleştirilmiş tek bir anlatının haber olmasını; kısacası gözümüzü dünyaya açtığımız andan itibaren bize verilen habere dair bütün verilmişliklerin reddini gerek-

tirir. Eğer habere dair bu verili özellikleri ezelden ebede böyle, doğal ve normal, evrensel ve tek geçerli diye görmemeye başlarsak; eğer dünyaya dair bilgilerimizi, bu yaygın habercilik uygulamalarının ve anlayışlarının ötesinde başka türlü de oluşturabileceğimizi aklımız keserse; eğer haberin farklılığa dayalı temsil eğilimine benzerlik ilkesi de eşlik ederse; eğer bunlar gerçekleşsin diye harekete geçerse, tasarlamaya başlarsak, belki o noktadan itibaren insanın kendi varoluşunu bilme tarzlarından biri de, yani haber ve habercilik de, topyekun dönüşmeye başlar. Bu dönüşüm konusunda ne denli karamsar olursam olayım, sanırım en geniş anlamıyla haklar haberciliğinin olanağı buradadır.

#### KAYNAKLAR

- Bourdieu, Pierre (1991), *Language and Symbolic Power*, Harvard University Press, North America, USA.
- Butler, Judith (2005), *İktidarın Psikik Yaşamı*, çev. Fatma Tütüncü, İstanbul: Ayrintı.
- Dursun, Çiler (2005), "Haberde Gerçekliğin İnşa Edilmesi Ne Demektir?", *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*, der. Çiler Dursun, Ankara: Elips.
- Dursun, Yücel (2000), "Hakikat ve Haber İlişkisi: Tinerçi Çocuklar Örneği", *RTÜK İletişim dergisi*, 3 (15): 22-30.
- Hall, Stuart vd.(1978), *Policing the Crises*, London: Macmillan Pub.
- Kuçuradi, Ioanna (1998), *İnsan ve Değerleri*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Rigel, Nurdoğan (1995), *Haber, Çocuk ve Şiddet*, İstanbul: Der.
- www.ihd.org.tr